

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 4 Sayı: 1 Şubat 2021

ss. 445-447

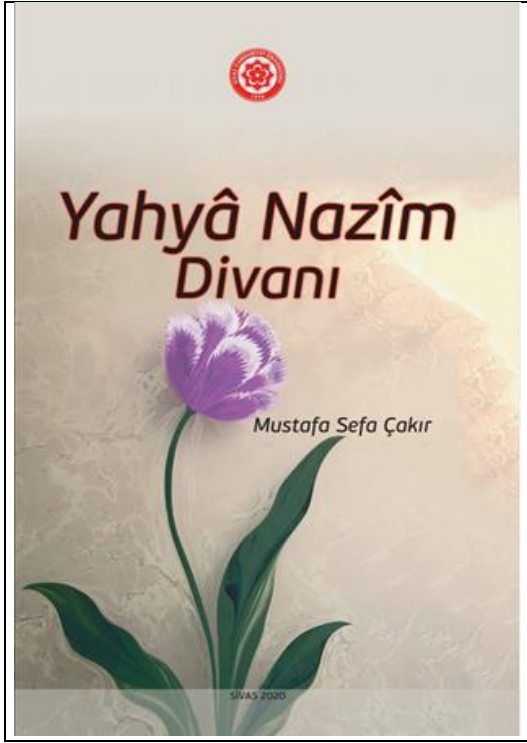
Geliş Tarihi
11/12/2020

Kabul Tarihi
21/02/2021

Yayın Tarihi
28/02/2021

YAHYÂ NAZÎM DİVANI¹

Abdulkerim TİRYAKİ²

Yahyâ Nazîm, 18. yüzyılın önemli şairlerinden biridir. Na't denilince akla ilk gelen isimlerden biri olan Nazîm'in beş ayrı kitaptan oluşan divanı daha önceleri farklı kişiler tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmasına rağmen ilk kez bir bütün olarak iki kapak arasında okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca diğer çalışmalar matbu nüsha üzerine yapılmış olmasına karşın Çakır'ın çalışması yazma nüshalar üzerine yapılmıştır.

Yahyâ Nazîm Divanı, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları arasında 211 nolu eser olarak 2020 yılında yayımlanmıştır. 998 sayfalık hacimli bir eser olan Divan, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Osmanlı Türkçesi ile yazılan biyografik kaynaklardan Yahyâ

¹ Çakır, Mustafa Sefa (2020). Yahyâ Nazîm Divanı, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yay.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk-İslam Edebiyatı ABD. abdulkerimtiryaki@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0513-3809.

Nazîm'le ilgili bölümler alınmış, bu bölümdeki bilgiler ve divanından hareketle şairin hayatı ve sanatı ortaya konulmuştur. Sanatı başlığı altında önce şairliği sonra da Nazîm'in ihmal edilen yönlerinden biri olan musikişinaslığı üzerinde durulmuştur. Hanendeliği yanında bestekâr kimliğiyle de tanınan Nazîm'in yaptığı bestelerden bahsedilmiştir. Güftesi Nazîm'e ait olduğu halde başkaları tarafından bestelenen eserlerin listesi de verilmiştir.

Ardından divandaki nazım şekilleri ayrıntılı olarak her biri ayrı başlık altında incelenmiştir. Örneğin kasîdeler tek tek ele alınmış; kaç beyit olduğu, aruz kalıbı, içeriği gibi bilgiler sunulmuştur. Nazîm'in kimlere, kaç kasîde sunduğu ve bu kişiler hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Kasîdelerin geneli ile ilgili diğer çıkarımlar ise şunlardır: toplam kaç beyit olduğu, kasîdelerin beyitlerinin hangi sayılar arasında değiştiği ve yoğunluk sıralamasına göre kaç kere kullanıldığı ile birlikte aruz kalıpları.

Bu bilgiler tüm nazım şekilleri için ayrı ayrı yazılmıştır. Kasîdelerden sonra tarih manzumeleri incelenmiş, onların da ne için yazıldığı ve hangi tarihi verdiği tek tek çıkarılmıştır. Tarihlerin genel değerlendirmesinde hangi konuda, kaç tarih yazıldığı ele alınmıştır:

Vefât tarihleri: 25 tarih, Nasb (şeyhülislamlık, kaymakamlık, valilik vb. bir göreve atanma): 20 tarih, Bina (saray, çeşme, hamam vb. inşası): 19 tarih, Cülûs: 4 tarih, Lihye (sakal bırakma): 4 tarih, Divan itmam: 4 tarih, Ferâşet (Haremeyn süpürgeciliği): 2 tarih, Zafer: 1 tarih, Menzilname: 1 tarih, Vilâdet: 1 tarih.

Bu bölümde ayrıca klasik Türk edebiyatında pek de alışık olunmayan ancak Nazîm'de görülen aruz kalıplarından ayrı bir başlık altında bahsedilmiştir. Diğer bir başlık altında ilginç bir konu olarak Nazîm'in önceleri başkasına sunduğu halde daha sonra isim kısmını değiştirip bir başkasına da sunduğu bazı tarih ve kasîdeler tespit edilmiştir.

Yine bu bölümde divandaki nazım şekillerinin genel bir değerlendirmesi de yapılmıştır. Buna göre divandaki manzumeler; kasîde, tarih, gazel, müstezâd, muhammes, tahmis, müseddes, müsemmen, mu'aşşer, terci'-i bend, terkîb-i bend, lügaz, mesnevi, şarkı, kıt'a, rubâ'î ve matla olmak üzere 17 farklı nazım şekliyle yazılmış bulunmaktadır. 1564 adet manzume toplamda 13693 beyittir.

İkinci bölümde öncelikle nüsha tavsifleri yapılmıştır. Bu bölümde matbu nüsha hariç 10 nüsha tavsif edilmiştir. Daha sonra ise tenkitli metin

verilmiştir. Burada eserin dikkat çeken noktalarından biri de Nazîm'in farklı zamanlarda telif ettiği divanları tek ve mürettep bir divan olacak şekilde tanzim edilmesidir.

Eserin sonuç kısmında önemli bilgilere ulaşılmıştır. Nazîm na't-gû sıfatının hakkını verecek şekilde hem çok sayıda na't kaleme almış hem de bu na'tlar nitelik açısından büyük öneme sahiptir. Na'tlarla ilgili yapılan diğer tespitler şu şekildedir:

"Nazîm, "na't-gû" olarak vasedilmiş bir şairdir. Divanda bulunan toplam 1564 adet manzumeden; 56'sı kasîde, 64'ü gazel, 2'si müstezâd, 2'si muhammes, 1'i tahmis, 1'i müsemmen, 1'i terci'-i bend, 3'ü terkîb-i bend, 3'ü mesnevi, 5'i kıt'a, 108'i rubâî ve 54'ü matla' olmak üzere 300 tanesi na'ttır. Na'tların toplam beyit sayısı 4520'dir, yani divanın yaklaşık üçte biri na'ttır. Bu oran da Nazîm'in na't-gû sıfatını hak ettiğini göstermektedir."

Nazîm'in divanı belki başka birçok şairin divanının bütünü hacminde yalnızca na't içermektedir. Bu nedenle olsa gerek, o kimileri tarafından "Na't-gûlukda Arab ve Acem ve Türk'de hiç emsâli görülmemiş olan..." şeklinde anılmıştır.

Nazîm, eserde de geçtiği üzere Ruşen Ferit'in tabiriyle; insanların bedîi heyecan ve hislerini ifade için en güzel vasıtalar olan musiki ve şiir gibi iki ince sanatın hakiki üstatlarından. Başka kimse Nazîm kadar bu iki sanat dalında birden bu denli başarılı olamamıştır.

Yine eserin sonuç kısmında tespit edildiği üzere; Esad Efendi'nin Atrâbü'l-Âsâr'ında 500'den fazla beste, semâi ve şarkısı olduğunu söylediği Nazîm'in eserlerinden 300'e yakınının güftesi güfte mecmualarında tespit edilmiştir. Aynı zamanda Nazîm'in şiirleri de İtrî, Küçük İmam Mehmed Efendi, Tabî Mustafa Efendi, Dellâlzâde İsmâil Efendi, Sultan III. Selim, Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Zekâi Dede gibi pek çok bestekâr tarafından bestelenmiştir. Bu da Nazîm'in ne kadar önemsenen ve başarılı bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Son olarak şunları söylemek gerekir ki; Yahyâ Nazîm gibi na't denince akla ilk gelen isimlerden olan böylesine önemli bir şairin divanını bir bütün halinde sunarak ciddi bir eksikliği gideren Mustafa Sefa Çakır Bey'i bu titiz çalışmasından ötürü tebrik ediyor, kendisine daha nice güzel çalışmalar diliyoruz. Bu vesileyle, Çakır'ın doktora tezi olan bu çalışmanın danışmanı, Eski Türk Edebiyatı alanının müstesna hocalarından Prof. Dr. Mehmet Arslan'ı da bir kez daha rahmetle yad ediyoruz...

